

Любов ПОПОВИЧ,
учитель початкових класів Слобідського НВК
Коломийської районної ради Івано-Франківської обл.

Формування комунікативної компетентності молодших школярів

В умовах уведення нових Державних стандартів початкової загальної освіти особливо актуальною є проблема формування комунікативної компетентності школярів, а саме: здатності особистості застосувати в конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з оточенням, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями.

Реалізація Національної стратегії освіти в Україні на період до 2021 року передбачає пошук ефективних шляхів підвищення якості й конкурентоспроможності освіти. Маємо запит суспільства та держави на формування й розвиток конкурентоспроможності особистості школяра як суб'єкта навчальної діяльності з високим рівнем розвитку інтелектуального та творчого потенціалу, потребою успіху, розвинутою здібністю приймати відповідальні рішення (О.Сотнікова). Чи не найважливішою складовою цієї особистісної якості є комунікативна компетентність.

На практиці це означає, що успішний випускник початкової школи вмє співпрацювати з однолітками та знаходити порозуміння з дорослими, навчений працювати в команді, має розвинені лідерські якості, толерантний і, головне, комунікативний. Це – носій рідної мови, що з повагою ставиться до традицій та звичаїв свого народу, поважає представників інших національностей.

Над вирішенням цієї проблеми працюють як теоретики, так і практики. Нами проаналізовано наукові праці О.Савченко, М.Вашуленка, С.Подмазіна, А.Цимбалару, Л.Щербакової, О.Овчарук, О.Пометун, які розробляють ідеї особистісно орієнтованого, компетентнісного підходу до організації навчального процесу в початковій школі.

Маємо на меті розкрити практичний досвід формування комунікативної компетентності молодших школярів.

Ефективність розв'язання порушеної проблеми полягає в тому, щоб трансформувати найновіші досягнення науки до потреб практики, оптимально дібрати та застосувати в роботі педагогічні технології, що забезпечуватимуть досягнення передбачуваного результату, а саме: сформованість комунікативної компетентності як важливої складової конкурентоспроможного школяра.

Формування комунікативної компетентності учнів здійснюється такими способами:

- оптимального добору традиційних методів, прийомів, форм роботи з розвитку усного й писемного (табл. 1), діалогічного та монологічного мовлення (табл. 2); використання завдань для розвитку діалогічного мовлення (М.Пентиліок): реконструювати текст у діалог; відтворити, розіграти діалог із прослуханого; спостерігати за поданим діалогом; скласти власний діалог за поданими реплі-

ками; відповідно до життєвих ситуацій з використанням граматичних конструкцій; скласти діалог за малюнками, опорою на допоміжний матеріал, а також самостійно, дотримуючись правил етикету, культури спілкування;

Таблиця 1

Методи розвитку усного й писемного мовлення

Усне мовлення	Писемне мовлення
Діалог, монолог	Написання творів, переказів
Інсценізація казок, фрагментів оповідань	Складання пам'яток, правил роботи в команді
Усне словесне малювання (опис природи, художніх полотен)	Написання запрошень, привітань, оголошень
Сюжетно-рольова гра тощо	Переписування тощо

Таблиця 2

Методи розвитку монологічного та діалогічного мовлення

Монологічне мовлення	Показники розвитку мовлення	Діалогічне мовлення
Монолог, розповідь, оповідь	Змістовність, логічність, точність, лексичне багатство,	Діалог, бесіда
Доповідь	виразність, чистота, правильність	Дискусія, дебати
Усний переказ		Сюжетно-рольова гра
Повідомлення тощо		Театралізація тощо

- проведення уроків розвитку зв'язного мовлення, на яких формуються навички побудови творів-розповідей, описів, роздумів; практикується поєднання допомоги вчителя із самостійною роботою дітей у ході написання творів і переказів та застосування тренувальних вправ для вивчення різних стилів мовлення тощо;

- компетентнісної спрямованості змісту й організаційних форм уроків, що передбачають оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності;

- організації та проведення нетрадиційних форм уроків (інтегровані уроки, уроки-подорожі, уроки-казки тощо), які сприяють розвитку творчих здібностей, формуванню комунікативних умінь і навичок учнів;

- застосування інноваційних педагогічних технологій (інтерактивне навчання, розвиток критичного мислення, проектне навчання тощо), нових форм і методів навчання (рефлексія, релаксація, емпатія, інтерактивні методи тощо).

Сьогодні продуктивно розвиваються технології медіа-освіти, що передбачають організацію й проведення мультимедійних уроків та уроків з мультимедійною підтримкою, зокрема, використання мультимедіа-презентацій, медіа-тренажерів, електронних мультимедіа-видань (В.Андрієвська, Н.Олефіренко та ін.); упроваджується

медико-педагогічна технологія гармонійного розвитку дітей "ПіснеЗнайка" (всеукраїнський медико-педагогічний проект "Гармонія інтелекту і здоров'я" (Н.Яновська). У перелічених інновацій є великий потенціал щодо формування комунікативної компетентності учнів.

Чому ми обрали технології інтерактивного навчання (О.Пометун, Л.Пироженко)? Цільове призначення технології полягає в тому, що діти вчаться співпрацювати; у процесі діалогу, полілогу в них формуються комунікативні вміння та навички.

Модель упровадження технологій інтерактивного навчання така (Рис.1).

Рис. 1. Модель упровадження технологій інтерактивного навчання.

Провідна ідея досвіду – формувати комунікативні компетентності молодших школярів засобами інтерактивного навчання.

Обґрунтування. Технології інтерактивного навчання, враховуючи вікові особливості школярів, якнайкраще сприяють формуванню ключової компетентності вміння вчитися, одним із структурних компонентів якої є організаційно-комунікативний – набуття індивідуального досвіду самоорганізації, навчальної рефлексії; уміння працювати у групі й колективі (О.Савченко). На нашу думку, рівень сформованості саме цієї компетентності зумовлює формування усіх предметних компетентностей учнів, зокрема, комунікативної (рис. 2).

Гадаємо, процес формування комунікативної компетентності молодших школярів буде ефективним за умови інтеграції інновацій, зокрема, технологій інтерактивного

навчання з традиційними формами, методами та прийомами роботи з розвитку зв'язного мовлення молодших школярів.

Рис. 2. Модель реалізації провідної ідеї досвіду

Технологія досвіду.

Перший етап. Опрацювати Державні стандарти початкової загальної освіти, програмно-методичне та навчальне забезпечення викладання української мови та літературного читання в початковій школі.

Другий етап. Підготуватися до використання інновацій: розробити та реалізувати науково-методичний проект упровадження інтерактивного навчання за технологією проектно-впроваджувальної діяльності.

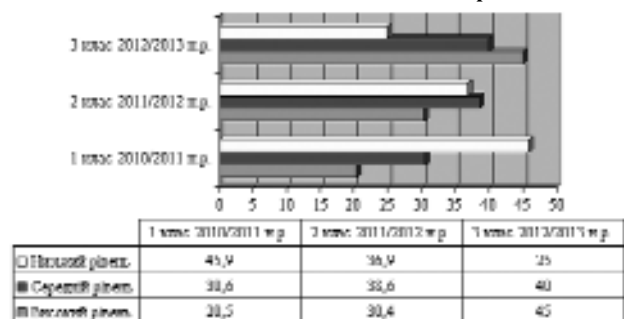
Третій етап. Визначити місце інтерактивного уроку в системі уроків за календарно-тематичним плануванням; розробити й апробувати поурочні плани інтерактивних уроків з мультимедійною підтримкою.

Четвертий етап. Зробити самоаналіз ефективності застосування цілісної технології інтерактивного навчання чи її елементів – окремих інтерактивних методів на традиційних і нетрадиційних уроках.

П'ятий етап. Провести моніторинг сформованості комунікативної компетентності молодших школярів засобами інтерактивного навчання.

Результати моніторингу ефективності формування комунікативної компетентності школярів засобами інтерактивного навчання.

Діаграма рівнів сформованості комунікативної компетентності молодших школярів

Зважаючи на обсяг публікації, подаємо характеристику рівнів сформованості комунікативної компетентності учнів за одним із критеріїв – когнітивним (табл. 3).

Таблиця 3.

Когнітивний критерій: показники розвитку мовлення	Сформованість комунікативної компетентності		
	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Змістовність, логічність, точність, лексичне багатство, виразність, чистота, правильність мовлення	Недостатньо сформовані	Частково сформовані	Сформовані добре

Висновки. Практична реалізація проблеми формування комунікативної компетентності молодших школярів

ефективна за умови інтеграції традиційних форм, методів і прийомів роботи над розвитком зв'язного мовлення з технологіями інтерактивного навчання. Застосування інновацій матиме добрий результат, якщо вчитель буде підготовлений до їх використання.

Формувати комунікативну компетентність учнів початкових класів доцільно засобами інтерактивного навчання. Оскільки цільове призначення технологій зумовлює досягнення передбачуваного результату (навчання у співпраці, розвиток комунікативних умінь і навичок) за умови, якщо вчитель готовий до впровадження інновації. Застосування інтерактивного навчання сприяє тому, що дітьми набувається ключова компетентність вміння вчитися, є передумовою ефективності формування предметних компетентностей учнів. ☺